Ježíš prodán za 30 stříbrných, Pilát a jeho žena

Původ materiálu
Rut Brodská
Pořadí v lekci
28

Téma

Ježíš jde tou cestou, o které psali už Proroci

Cíl

- Děti si prohlubují příběh pomocí témat, jako je bolest, mlčení, nespravedlnost, pomoc.
- Děti si přibližují vyprávění vstupováním do příběhu; např. zkoušením a střídáním hluku a ticha, imitací krále, apod.
- Děti vnímají ukřižování Ježíše jako pokračování cesty, kterou Ježíš šel.

Pro učitele

Biblický text: Mt 27 (1. scéna v. 1–31; 2. scéna v. 32–66)

Výkladové poznámky

(Výkladové poznámky) si v tomto tak rozsáhlém a hutném textu nedělají nárok vyložit vše, co se v něm objeví. Spíše představují vystupující postavy či skupiny postav, místa nebo dění odkazující na Starý zákon. Pokud vám v nich něco chybí, hledejte v např. *Pozvání na cestu*, Katechetická příloha 2005–2006, č. 4, úlohy 37, 38; anebo *Krédo*, Katechetická příručka 2013/2014 (*Trp?l pod Pontským Pilátem*, *Byl uk?ižován*, *Um?el a byl poh?ben*).

Matouš už od počátku Ježíšova narození cituje ve svém vyprávění Starý zákon, zejm. proroky. Píše totiž židokřesťanům a celým jeho evangeliem prostupuje: to, co tu teď vyprávím, má svůj počátek už mnohem dříve. To, o čem proroci mluvili, se právě teď naplňuje.

První scéna: veleknězův dům (v. 1), venku někde u Piláta (v. 2) a uvnitř kasáren (v. 27)

Čas: na Velký pátek zrána/dopoledne.

Zasedá **nejvyšší židovská rada**. Matouš nepředpokládá nové zasedání, nýbrž pokračování nočního soudu, během kterého se odehrával příběh Petrova zapření (26,69–75).

Stejně jako do příběhu Ježíšova výslechu začleňuje Matouš vyprávění o Petrovi, tak v procesu u Piláta nacházíme paralelně příběh o **Jidášovi**. Zkraje pašijního příběhu Matouš nezmiňuje nic o Jidášových pohnutkách. Nyní se ale něco změnilo; synedrium prohlašuje Ježíše vinným, z Jidášových úst zaznívá, že Ježíš je nevinen.

Pilát byl judský prefekt v letech 26–36. Vladař Judska, zastupující římskou moc, sám podléhal správci Sýrie. Od chvíle, kdy je Ježíš předveden před Piláta, je zdůrazněno, že se proces stává politickým.

Barabáš z aram. „syn otce“. Matouš se vyhýbá tomu, aby Barabáše vykreslil jako povstalce. Je známý, proslulý, ale není řečeno čím, a byl zatčen (takže pro nic dobrého).

Pilátova žena posílá muži vzkaz. V Matoušově vyprávění sehrávají sny důležitou roli (viz 1,19–21; 2,12.13.19–20). Pilátova žena zažila noční můru, varovné znamení, které vyhodnotí ve smyslu: neměj s ním nic společného. A Pilát se pokusí zachovat dle instrukcí své ženy.

Samotná poprava je v kompetenci **vojáků**. Ti Ježíše odvedou dovnitř. Prokazují mu „královské pocty“, počínaje královským oděvem. Okolnost, že jde o „krále“, nejspíše podněcuje jejich vojenskou fantazii k recesi. Ta je krutá a cynická, ale je možné, že za ní není žádná nenávist. Na rozdíl od velekněží proti Ježíši nic nemají.

Druhá scéna: cestou na Golgotu (v. 32), Golgota (v. 33), hrob (v. 60)

Čas: na Velký pátek odpoledne a večer, sobota dopoledne.

Šimon z Kyrény, o kterém nevíme nic, pomáhá Ježíšovi na příkaz vojáků nést kříž. Ježíš je tak zraněný a oslabený bičováním, že ho není schopen nést sám. Od vojáků v tom nehledejme žádné humánní důvody, nýbrž sledování úkolu, který mají splnit, totiž: dostat se na místo určení.

Golgota (Lebka) — holý vrch, který asi tvarem lebku připomínal.

O způsobu, jakým bylo naloženo s Ježíšovým tělem, neřekne Matouš nic bližšího, zato však řeší, jak bylo naloženo s jeho **šaty**. Pro Matoušovy židokřesťanské čtenáře to ovšem byl

zřetelný starozákonní odkaz na Ž 22,19.

Nápis o provinění — **To je Ježíš, král Židů** (INRI) — podle starověkých zpráv míval odsouzenec takovou tabulku na krku cestou na popraviště. Ježíšovým proviněním je politicky pojaté mesiášství, nárok na trůn Izraele, domnělé úsilí se ho zmocnit. Velekněží označení „král“ vnímají jako výsměch celému židovstvu. Pilát to pravděpodobně jako výsměch myslel, nicméně tak vyslovil pravdu, že Ježíš je opravdu král a Mesiáš Izraele.

O **spolupopravených** s Ježíšem nevíme nic bližšího. Termín, jakým jsou označeni, bychom mohli vyložit jako povstalci, bojovníci za svobodu a nezávislost; teroristé bojující všemi prostředky; a nebo obyčejní lupiči a vrazi.

Po velmi dlouhém mlčení od výslechu u velekněze (26,64), prolomí Ježíš své mlčení a promluví. Ale ne k lidem, nýbrž přímo k Bohu: **Eli, Eli, lema sabachtani?** (27,46) Modlí se slovy Žalmu 22. Žalm je psán jako modlitba pro člověka opuštěného lidmi, který se ale cítí nevinný, a proto se Boha ptá: proč jsi mne v tom nechal i ty?

Motivu roztržené **chrámové opony** lze nejspíš rozumět tak, že se v té chvíli nejsvětější svatyně otevřela našemu pohledu. Nenastává konec židovství ani není na místě výsměch. Matouš chce své čtenáře otevřít novému pohledu: v hodině Ježíšově smrti můžeme z Boha spatřit to nejvíc, co bylo možné.

Zpovzdálí přihlížely **ženy**, které Ježíše provázely už z Galileje. Matouš nám výslovně říká, že Ježíš kromě učedníků měl i učednice, které mu dokonce poskytovaly zázemí. Tyto ženy na rozdíl od mužů–učedníků dojdou alespoň na dohled kříži, protože blíž se kvůli vojákům není možné k popravišti dostat. Jmenovitě pak zmiňuje ty ženy, které budou mít význam pro následující děj.

Josef z Arimatie byl podle ostatních evangelistů člen synedria; Matouš jej charakterizuje jako Ježíšova učedníka, který byl zámožný. Tedy natolik vlivný a významný, aby si dovolil jednat přímo s Pilátem, a dostatečně bohatý na to, aby měl vlastní skalní hrob.

V sobotu se u Piláta objevují **velekněží a farizeové**; o farizeích dosud vůbec v tomto příběhu nebyla řeč a velekněží naposled jednali před Pilátem. Zdá se, že je Josef z Arimatie svým konáním předběhl, a oni se teď snaží dostat události zpět pod kontrolu. Každopádně je Matouš jediným evangelistou, který má epizodu „o stráži u hrobu“.

Témata

Nespravedlivý soud známe z pohádek i z lidských dějin. Na jedné straně žalobce, proti němu obhájce a vše má posoudit soudce. Tak by to mělo vypadat, aby nestranný soud mohl vynést co nejobjektivnější rozsudek. Ani u Ježíšova procesu nečteme nic o obhájci, o nikom, kdo by se ho zastal či jen slovem vyrovnal misku nakloněných vah od hulákajícího davu…

Možná jeden, dva či více jedinců, kteří byli na Ježíšově straně, mohlo být přítomno výslechu u Piláta. Jenže u rozhořčeného davu, který nechce slyšet protiargumenty, by jejich zastání stejně zaniklo.

Píseň: *Balada velkopáte?ní* (SV 297), aktivita: viz Předškoláci a Mladší školní děti.

Spolunesení kříže: Při alsaském klášteře v Isenheimu bylo velké leprosárium. Na začátku 16. století zde malíř Matthias Grünewald na křídlový oltář namaloval výjevy z Kréda. Jeho obraz Ukřižování Ježíšovo je výrazem velkého utrpení. V kostele před oltářem se shromažďovali nemocní leprou, ti nejchudší z chudých, oddělení kvůli nebezpečí nákazy. Při pohledu na utrpení Ježíšovo se necítili ve své nemoci sami a opuštění…

Píseň: *Kdo m? z pout mých* (SV 147); aktivita: viz Mladší školní děti.

Kdy **mlčíme**? — Když posloucháme pohádku; když spíme (bez divokých snů); když si nevíme rady; když nechceme lhát ani říct pravdu (něco prozradit); když máme pocit, že nás stejně nikdo neposlouchá; když se soustředíme; když už víme, že by slovo stejně ničemu a nikomu nepomohlo…

Gesty se ale dost dobře mlčení dá vyjádřit.

Proč se říká: mlčí jako hrob?

Píseň: *Pro? jen ml?íš, Pane* (SV 267), aktivita viz Mladší školní děti.

Bolestí můžeme trpět na těle i na duši, anebo obojí. Na těle je to vidět: když spadneme a zraníme se, když nám dá někdo facku, když dostaneme injekci… Na duši trpíme třeba tehdy, když se na nás někdo zlobí a nemá k tomu důvod, když nás někdo opustí a zůstaneme sami, když se k nám kamarád otočí zády. Bolest může být dlouhodobá třeba jako vleklá nemoc, anebo zase velmi krátká jako injekce.

Na druhém člověku můžeme bolest na jeho těle pozorovat… Bolest na duši vidět nelze, nebo až mnohem později a úplně jinak…

Píseň: *Byl jsi tam?* (SV 25), aktivita: viz *Mladší školní d?ti*.

Je těžké mluvit o **smrti**, i když k životu neodmyslitelně patří. A je těžké mluvit o smrti s dětmi.

Moc o tom nevíme, těžko se to formuluje do slov a toto vše je třeba dětem přiznat. Nejsme schopni jim podat jednorázové vysvětlení hotové jednou provždy. Ale můžeme se s nimi podělit o svou víru, naději, spolehnutí se, že nás Bůh ani v tomto neopustí.

Píseň: *Zas Pána k?ižujou* (SV 392).

Úskalí

Vyprávění je poměrně dlouhé a nabité ději, postavami. Nechtějte říct všechno. Zaměřte se klidně jen na jednu část z toho. Možná je dětem některá pasáž méně známá. Anebo vyberte tu známější a do podrobností a šířeji se jí zaobírejte. Anebo se vám nabízí témata, která můžete propojit s příběhem a aktivitou.

I když zůstanou některé otázky bez odpovědí, v dětech nesmí vzniknout dojem, že o těchto věcech se nemá mluvit. V dětech by ani nemělo zůstat, že když neznáme odpověď, že je to špatně. Důležité je se ptát, vyslovit i ty nejtěžší otázky a i několikrát po sobě a v rozhovoru pak společně hledat pochopení, význam, smysl.

Odkazy

Linden, Nico ter: *Král na oslu.* Benešov: Eman, 2011; str. 203

Mrázek, Jiří: *Evangelium podle Matouše.* Praha: Centrum biblických studií AV ČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, 2011

Dowley, Tim: *Školní biblický atlas.* Praha: Česká biblická společnost, 1994; str. 22

Dowley, Tim: *Školní pr?vodce Biblí.* Praha: Česká biblická společnost 1994; str. 26–27

Brossier, François — Monneron, Danielle: *Moje první obrázková bible. Díl 2, Nový zákon.* Praha: Portál, 1991; str. 146–151

Pro děti

Předškoláci

Vyprávění se opírá o knížku *Moje první obrázková bible* (viz *Odkazy*), stránky 146–151, ale nevadí, pokud ji nemáte. Následně je v heslech vše popsáno.

Trnová koruna

Trnová koruna. Na čem rostou trny? Píchají? Bolí? Jaké to asi bylo, mít trnovou korunu na hlavě?

To dali vojáci Ježíši na hlavu, když byl vydán rozkaz, aby ho ukřižovali. Vojáci jen plnili rozkaz.

Ukřižovat! — volaly zástupy před palácem Piláta, když se ptal, co má s Ježíšem udělat.

Kříž

Kříž. Viděly jste někde kříž? V kostele, u cesty, u kapličky… Někdo nosí křížek na krku.

Byl to jen kříž, nebo na něm někdo byl? Kdo?

Ježíš mluvil o Bohu jinak, než lidi byli zvyklí. Někteří se toho báli, jiní ho za to nenáviděli a nechtěli, aby tuto myšlenku šířil dál. Proto Ježíše ukřižovali (což byl tehdy běžný způsob).

Tělo

Tělo. Nemocné, bolavé, unavené tělo. Jak se o něho můžeme starat? Je dobré, když je někdo nablízku?

Nejprve Šimon z Kyrény pomohl Ježíši nést kříž, když ho nesl na Golgotu. Poté Josef z Arimatie si vyžádal u Piláta Ježíšovo tělo, aby ho zabalil do lněných látek a nechal přenést do hrobu.

Aktivita

Vychází z rozdílu hluku a ticha. Hluk, který dělá dav, který emočně strhává a nedává prostor k tomu, aby jedinec sám přemýšlel, co a jak je dobré. Ticho, které činí jednotlivec, nikdo ho neslyší, i kdyby mluvil. Zkuste všichni nahlas, pořádně nahlas, zakřičet. A teď si vyzkoušejte ticho. Ani slovo, ani pohyb. Takto vypadal rozhovor Piláta a žalobců s Ježíšem.

Pomůcky: Obrázek krále (koruny); máte-li kostým, skutečnou korunu, mohou si to děti všechno zkusit. Taky se chovat jako král (vznešenost, moc, rozkazy, udělování milostí nebo

trestů). Větvičky s trny, obrázek či skutečný kříž (přívěsek).

Mladší školní děti

K první scéně:

Jeruzalém je plný lidí. Více než obvykle, protože kvůli svátkům tam dorazili i poutníci. Ti si přicházejí připomenout a oslavit den vyvedení z Egypta, ze země otroctví.

Všude je plno lidí a hluku. I v domě nejvyššího velekněze Kaifáše. Tam se svítilo celou noc a teď s denním rozbřeskem vycházejí z domu a vyvádí Ježíše s pouty na rukou. Rozhodli, že je vinen a že si zaslouží trest smrti. Vedou ho k Pilátovi, římskému místodržiteli a doufají, že potvrdí jejich verdikt.

„Prý jsi židovský král?“ zeptá se Ježíše.

„Říkáš to, protože ti to řekli,“ odpoví Ježíš.

Pilát se na Ježíše díval. Nepřipadal mu jako rebel. Snad nějaký bláznivý kazatel. Ale odsoudit ho, to se mu nechce.

Ježíš se díval na Piláta, na obžaloby velekněží nereagoval, mlčel a už nic neřekne.

„Ty se nechceš hájit?“ zeptá se ho zase. Ale Ježíš mlčí a Pilát dostává strach. Co když se z toho něco semele? A dostane se to až k císaři? Nakonec přišel i sluha jeho ženy a varoval ho před snem, který měla a který zněl: s tím spravedlivým si nic nezačínej.

Tu Piláta napadlo: každý rok na svátky propouštím jednoho vězně. Taková milost. Dá jim vybrat, jestli propustí Ježíše nebo Barabáše?

„Co kdybych pustil Ježíše, je neškodný?“ řekne Pilát.

„Barabáše,“ volají davy. Někteří dostali zaplaceno, aby tu takto křičeli. Jiní se nechali strhnout.

„A co mám učinit s Ježíšem?“

„Ukřižovat, ukřižovat!“ volali všichni.

„A čeho se dopustil?“ zkusí to ještě Pilát.

Ale oni ještě víc křičeli ukřižovat.

Tak Pilát nechal propustit Barabáše. Pilátovi vojáci Ježíše zbili. A když slyšeli, že o něm kdosi říkal, že to je židovský král, udělali korunu z větví plných trnů a dali ji Ježíšovi na hlavu.

Aktivity

Hra: trůn pravdy a lži

Označte židli pravdy a židli lži. Na položenou otázku děti odpovídají usednutím na správnou židli. Hra je koncipována pro dvě družstva.

Např. Ježíš toužil být vládcem Judska. Ježíš se vyučil řezníkem. Ježíš o sobě mluvil jako o pastýři. Ježíš nutil učedníky mýt si ruce před jídlem. Jidáš si peníze, které dostal za zradu Ježíše, nechal. Pilát byl římský císař. Pilát se snažil, aby soud s Ježíšem byl spravedlivý. Pilát měl ženu. Žena za Pilátem, aby mu řekla o svém snu, přišla sama. Pověstný vězeň, mezi kterým a Ježíšem dal Pilát davu vybrat, se jmenoval Barabáš. atd.

Hra: Pilát jako dirigent

Jeden jde za dveře a skupina v místnosti vybere jednoho dirigenta, který bude určovat, co budou všichni ostatní dělat. Dirigent začne a všichni ostatní ho napodobují. Pak přijde dotyčný zpoza dveří a snaží se přijít na to, kdo akce určuje.

Starší školní děti

- Jak se říká procesům, kde soudce soudí dle předem domluveného scénáře, nebo podle toho, jak řve dav nebo si žádá veřejné mínění? Slyšeli jste o nějakém takovém soudu u nás?
- Loutka (klasická nebo na špejli) se sama nepohybuje. Vždy ji někdo musí vést. Potřebuje nějakou hybnou sílu. Přemýšlejte, co bylo hybnou silou jednání Piláta, velekněží, Jidáše, vojáků, Šimona z Kyrény, atd.
- Promluvte si o tom, proč Ježíš spíš mlčel, nehájil se?
- Projděte text některé velikonoční písně a všimněte si, jakými slovy je tam vyjádřeno, co znamená Ježíšovo utrpení a ukřižování pro nás. Např. píseň *Úžasná láska* (SV 108); písně z EZ (308–332).
- Prohlédněte si s dětmi mapu Jeruzaléma a místa, kde se odehrává velikonoční příběh.

Přesah

- Zahrajte si novozákonní pexeso.

- Jako Šimon či Josef můžete pomoci druhým k cíli. Poponést je třeba i společnými silami přes nějaké území k označenému cíli.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Část Kréda: *Ježíš Kristus trp?l pod Pontským Pilátem, byl uk?ižován, um?el a byl poh?ben.*

Rituál

Jako píseň „matoušovského cyklu“ budeme zpívat, příp. recitovat píseň *Neskládejte v mocných nad?ji* (SV 215).

Okénko do bohoslužeb

Okénko otevírá téma davu, a jak se dav projevuje, což je styčné téma pro vyprávěný příběh.

Byli jste někdy na nějakém závodě, turnaji, zápase? Jak tam lidé povzbuzují? Vyjadřují také někdy fanoušci svou nespokojenost?

Je týden před Velikonocemi — Květná neděle. Tehdy na Květnou neděli vjížděl do Jeruzaléma Ježíš na oslu.

Pamatujete si, co zástupy podél cesty volaly? Vyjádřil tam někdo svou nespokojenost?

K Matoušovu evangeliu

Matouš více než jiní evangelisté navazuje na SZ. Zde např. Můžeme připomenout starozákonní odkazy na závažnost prolití krve (Dt 21,6–9, Ž 26,6). Pilát si ruce myje — toto je pouze u Matouše. Můžeme znázornit např. mísou s vodou. Před NŠ: i o tom bude dnešní příběh.

Modlitba

Ježíši Kriste, ty jsi lidem pomáhal, uzdravoval je, měl jsi je rád. A ukřižovali tě. Dej nám, prosíme, odvahu dělat dobré věci, i když to třeba ostatní nedělají. Prosíme za trpící, nemocné, umírající. Dej, ať mají blízko sebe někoho, kdo jim pomáhá, a dávej jim sílu a naději. Amen.

Kam dále

Heslo „Isenheimský oltář“ na wikipedii

Odkaz na píseň

Shromáždil člověk prý moudrosti své poklad

Byl jsi tam, když byl křižován můj Pán

Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam

Proč jen mlčíš, Pane

Kříž (SV171)

Šly zrána ke hrobu

Vítězi k poctě zpívejme, velebme jej hned zrána

Proč pro Krista neměli místa (SV269)

Zas Pána křižujou

Nemůžete ani chvíli se mnou bdít

Kristus Pán když na smrt šel

Ó hlavo plná trýzně, nečekáš na aplaus

Vy silní ve víře (SV382)

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami III (S Markem + S Matoušem a Lukášem)

Biblický odkaz (kat)

Matouš 27